RIONED nieuws

nummer 4, november 2009

foto Wetterskip Fryslân

Wetterskip Fryslân had de primeur!

Profiteer nú van de campagne Goed Rioolgebruik

Gemeenten, waterschappen en bedrijven hebben een unieke kans om bewoners te informeren over goed rioolgebruik door mee te liften met de Postbus 51 campagne Goed Rioolgebruik. Het voorlichtingsmateriaal kost bijna niets, is gemakkelijk verkrijgbaar en uitstekend inzetbaar bij lokale activiteiten.

Eigenlijk had het voorlichtingsmateriaal al voor de zomer klaar moeten zijn. Dan hadden gemeenten en waterschappen zich beter kunnen voorbereiden op mogelijke activiteiten. Maar het eerste campagneconcept werd afgekeurd, waardoor het reclamebureau terug naar de tekentafel moest. Ook de samenwerking tussen de ministeries van VROM en V&W, de RVD en Stichting RIONED kostte meer tijd dan verwacht. Maar nu is er dan volop kans om mee te liften met de bekendheid van de landelijke campagne, die op 9 november begint met uitzendin-

lees verder op pagina 2 >

Netwerken op de RIONEDdag

De Jaarbeurs in Utrecht zal op 4 februari 2010 weer gevuld zijn met honderden professionals uit de rioleringssector. Traditiegetrouw zijn er inleidingen over actuele thema's en verdiepende parallelsessies. Dit keer heeft u de keuze uit liefst zes parallelprogramma's. Verder biedt de RIONEDdag volop gelegenheid tot ontmoeting.

> vervolg van de voorpagina

gen van Postbus 51 op radio en televisie. De landelijke campagne is eenmalig, dus profiteer ervan. Bijvoorbeeld bij plaatselijke rioolverstoppingsproblemen, rioolrenovatie of een open dag. Ook te denken valt aan communicatie over frituurvet in het riool tijdens de feestdagen.

Wennen aan boodschap

Wellicht is de directe link die de campagne legt tussen genieten van schoon water (onder water zwemmen) en geen ongewenste stoffen in het riool gooien even wennen voor professionals. Ook Stichting RIONED heeft hierover twijfels gehad, maar zij heeft ingezien dat voor 'gewone' burgers de boodschap juist heel helder is. Dit is ook gebleken uit de pretest met een panel van burgers. In de campagne gaat het juist meer om de beleving en het gevoel dat de boodschap bij mensen oproept dan om feitelijke juistheden. Want beleving en gevoel dragen bij aan gedragsverandering.

Bestellingen op gang

Op 22 oktober hebben ongeveer 50 gemeenten en waterschappen de bestelling voor drukwerk geplaatst. En de nieuwe bestellingen blijven binnenstromen. De folder is verreweg het meest populair. De rwzi in Franeker beet het spits af tijdens de open dag van de rwzi op 10 oktober. De folders zijn uitgedeeld bij de mobiele tentoonstelling van RIONED. Een groot aantal gemeenten heeft folders besteld om mee te sturen met de afvalkalender. Ook hebben waterambassadeurs vragen van gemeenten en waterschappen gekregen om een presentatie over de campagne te verzorgen. Op 21 november organiseren de provincie Drenthe, de vier waterschappen en Drentse gemeenten een 'dag van het riool' om de boodschap bij de bewoners over te brengen.

Maatwerk

U kunt ook maatwerk bestellen inclusief het plaatsen van uw eigen logo. Stichting RIONED verzorgt dit DTP-werk gratis voor u. Wilt u ander DTP-werk laten uitvoeren, bijvoorbeeld het plaatsen van meer logo's (van waterschap en gemeente bij een samenwerking)? Ook dat is geen probleem. Neem contact op met het campagneteam van Stichting RIONED als u andere wensen heeft dan de standaard mogelijkheden!
Het voorlichtingsmateriaal is alleen in het Nederlands beschikbaar. Wilt u toch graag informatie in het Arabisch, Engels en dergelijke dan is RIONED bereid dit collectief op te pakken en zonodig financieel te ondersteunen.

Meer informatie

Heeft u vragen over het gebruik van de campagne?
Bel het campagneteam van Stichting RIONED, ***t*** 0318-631111
i **www.riool.net** > dossiers > publiekscampagne
Hier vindt u alle informatie over de publiekscampagne Goed rioolgebruik, alle middelen digitaal en de informatie hoe u de middelen kunt bestellen
i **www.riool.net** > overig aanbod > gratis vakfoto's
Allerlei foto's van en over het riool die u kunt gebruiken voor uw communicatie.

bron Nederland leeft met water

Voorlichtingsmateriaal

In week 41 heeft RIONED een extra editie van RIONEDnieuws verspreid in een hoge oplage om zoveel mogelijk betrokkenen te informeren.

In de nieuwsbrief staat alles over de campagne en het voorlichtingsmateriaal dat daarvoor beschikbaar is: een folder, een basistekst en basisbeelden, advertenties, flyers, posters en stickers. Het materiaal is digitaal of gedrukt en met of zonder uw eigen logo beschikbaar.

De algemene boodschap van de campagne is "Ik gooi geen troep in het riool". Voor een aantal materialen is het soort afval gespecificeerd: frituurvet, verfkwasten, medicijnen en schoonmaakdoekjes. Heeft u in een bepaald gebied veel last van bijvoorbeeld kattenbakkorrels in het riool? U kunt dan materiaal bestellen met de boodschap: "Ik spoel geen kattenbakkorrels door de wc".

U kunt alle middelen bekijken, downloaden en bestellen op de website van Stichting RIONED: www.riool.net.
Al uw bestellingen worden gratis bezorgd.

Voorbereidingen op de Benchmark 2010

Veel gemeenten zijn ter voorbereiding van Riolering in Beeld, de landelijke vergelijking in de Benchmark 2010, met de vragenlijst aan de slag gegaan. Dat heeft geleid tot een flink aantal, soms sterk uiteenlopende vragen.
Al deze vragen aan Stichting RIONED, VNG en de water-ambassadeurs worden op www.riool.net onder benchmarking beantwoord. Omdat enkele vragen relevant zijn voor álle gemeenten, komen ze hier aan bod.

Wat levert het meedoen aan Riolering in Beeld een gemeente op?
De Benchmark 2010 wordt uniek: het is de eerste landsdekkende gemeentelijke benchmark, opgebouwd uit de landelijke vergelijking Riolering in Beeld en het Leertraject. Riolering in Beeld zal een schat aan gegevens over de sector als geheel opleveren die zal worden samengebracht in een landelijk rapport. Daarnaast krijgt iedere deelnemer een individuele terugkoppeling over de situatie van de eigen gemeente. De focus ligt op “hoe presteert mijn gemeente landelijk gezien?” en op “welke onderwerpen scoort mijn gemeente bovengemiddeld of lager dan gemiddeld?”
Op de projectsite komt een webapplicatie voor het maken van (eigen) analyses en vergelijkingen op basis van de gezamenlijk opgebouwde database. Met het individuele en landelijke rapport en de zelfanalyses begint de verdieping en uitwisseling van kennis en ervaringen van het Leertraject, waaraan gemeenten naar behoefte kunnen deelnemen. Dit Leertraject zal bestaan uit een keuzemenu van individuele en/of groepsactiviteiten die regionaal, thematisch, vakinhoudelijk of procesmatig kunnen zijn. Detailinformatie over het Leertraject volgt begin 2010.

Wij deden in 2007 mee aan de benchmark. Waarom zouden we opnieuw meedoen?
Omdat de landelijke vergelijking Riolering in Beeld echt anders is dan de oude methodiek, waarin kleine groepen deelnemers direct een meer technisch-inhoudelijk proces van leren en ervaringsuitwisseling doorliepen. De nieuwe benchmark biedt een vergelijking op hoofdlijnen van alle gemeenten in Nederland. Op basis daarvan kunt u zelf bepalen of u wilt deelnemen aan een Leertraject, waarin ook thematische of regionale leerkringen (vergelijkbaar aan 2007) voorkomen.

Wordt Riolering in Beeld regelmatig herhaald?
De landelijke vergelijking zal elke drie jaar plaatsvinden, net als bij de drinkwaterbedrijven en de waterschappen. Zo zijn ontwikkelingen landelijk en per gemeente in de tijd te volgen. En in de tussenliggende jaren kunnen gemeenten de systematiek benutten voor bijvoorbeeld een voortgangsrapportage aan hun gemeenteraad of college.
Wanneer begint de nieuwe benchmark en hoeveel tijd kost het? Gemeenten kunnen de werkzaamheden inplannen. De definitieve vragenlijst voor de gegevensverzameling krijgt elke gemeente in april 2010 toegestuurd. Vanaf dat moment kan men inloggen op de projectwebsite. De benodigde inspanning voor Riolering in Beeld hangt sterk af van de kwaliteit van het gegevensbeheer en het inzicht in de financiële administratie. Bij het maken van de vragenlijst is geprobeerd de tijdsinspanning zo beperkt mogelijk te houden.
Deelname aan het Leertraject zal afhankelijk van de wensen en behoeften van de deelnemende gemeenten intensiever zijn en meer tijd vragen.

Meer informatie
t 0318 631111 Eric Oosterom
i **www.riool.net** > benchmarking

foto Wim van Hof, bvBeeld

Bosatlas brengt ondergronds Nederland boven

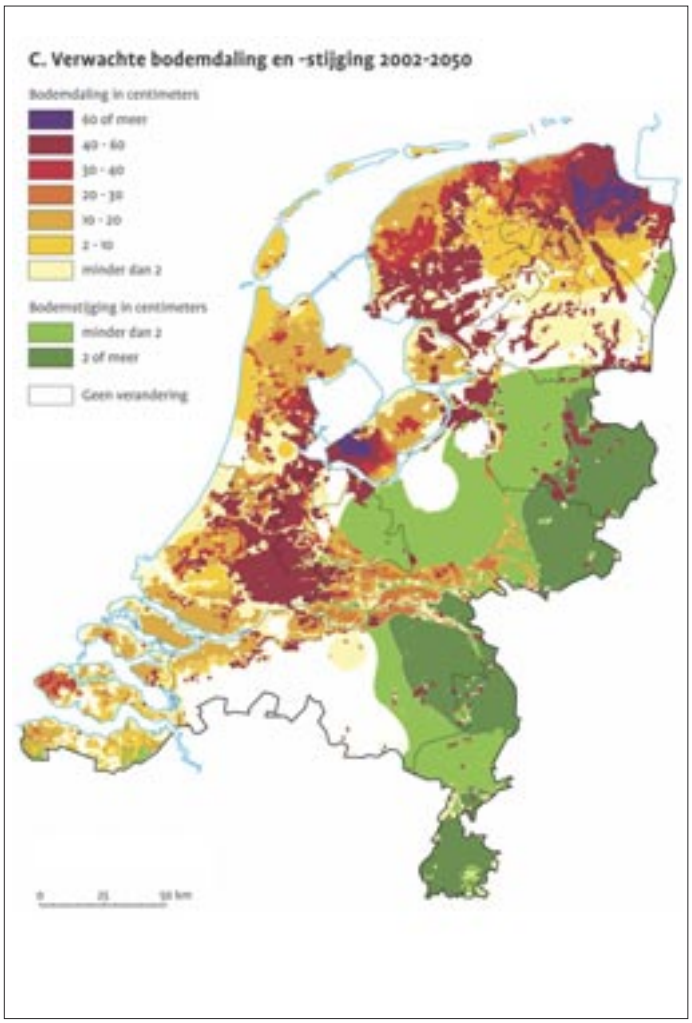

bron Bosatlas van Ondergronds Nederland

Alle kennis van de bodem en het gebruik ervan is nu gebundeld in de nieuwe Bosatlas van Ondergronds Nederland. Een uitgave met overzichtelijke beelden, grafieken en kaarten.

De Nederlandse ondergrond met zijn erg uitgebreide infrastructuur is bijzonder en belangrijk voor de toekomst van ons land, als vrijwel onuitputtelijke bron van water, voedsel, ruimte, erfgoed en energie. De bodem is wereldwijd gezien het best onderzochte stukje aarde. Maar liefst 400.000 keer boorden geologen in de bodem, meestal tot een meter of tien diep, soms zelfs tot zes kilometer. Om de waarde van de Nederlandse grond en het gebruik ervan te benadrukken, stelden Noordhoff Uitgevers en Lijn43 als afsluiting van het Internationale Jaar van de Aarde de Bosatlas van Ondergronds Nederland samen. Dertig kennisinstellingen, overheden en bedrijven werkten eraan mee, waaronder ook Stichting RIONED. In acht hoofdstukken wordt een kleurrijk beeld gegeven van alles wat normaal gesproken onzichtbaar blijft: bodem- en gesteentelagen vol aardgas, grondwater, voedingsstoffen, bodemenergie, metselzand, Romeinse resten, metrotunnels, kabels en leidingen. Met de atlas kan nu iedereen kennismaken met dit maatschappelijk relevante onderwerp.

Bosatlas van Ondergronds Nederland, Noordhoff Uitgevers, ISBN 978 9001 12245 4, prijs € 24,95

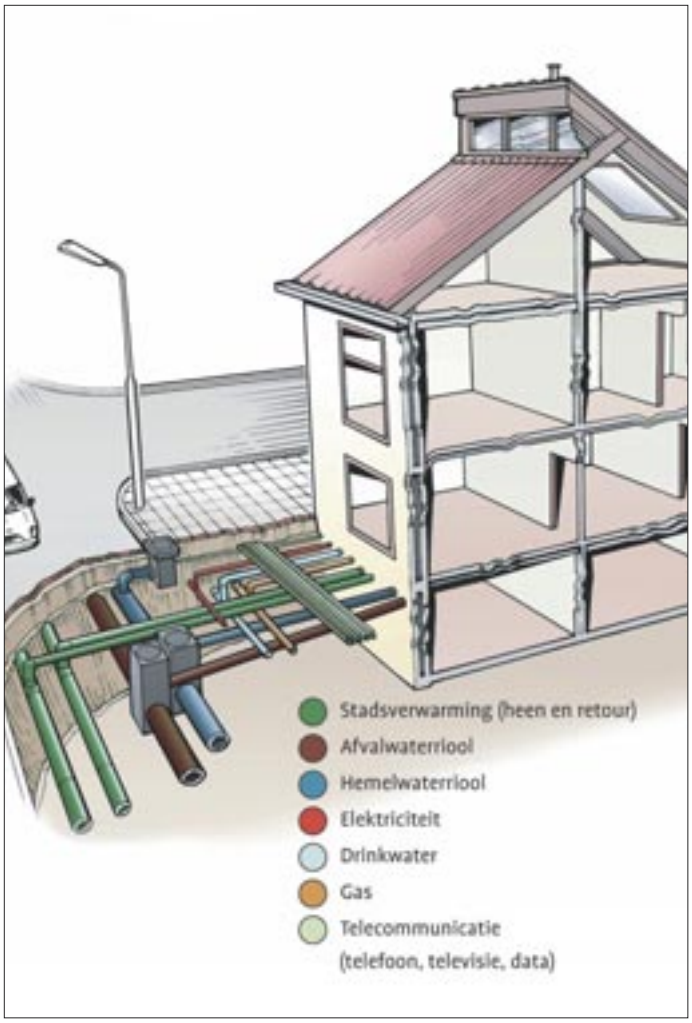

bron Bosatlas van Ondergronds Nederland

‘Ontwerp meetnet’ en ‘Verwerken en analyseren van meetgegevens’

Nog twee leidraadmodules over meten

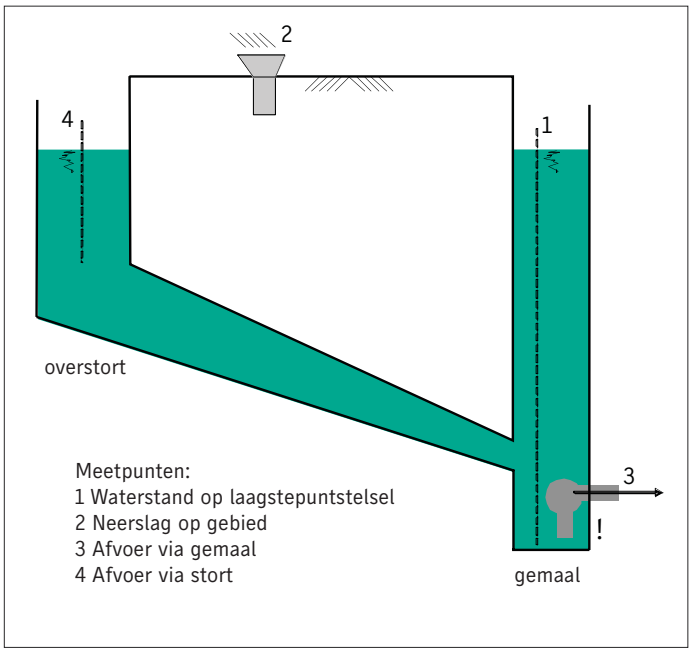

In de serie leidraadmodules over meten brengt Stichting RIONED eind 2009 weer twee nieuwe modules uit: C2320 Ontwerp meetnet en C2380 Verwerken en analyseren van meetgegevens. De modules gaan dieper in op de techniek van het meten aan het hydraulisch functioneren van rioolstelsels. Ontwerp meetnet behandelt de opbouw van een meetnet van sensoren. Verwerken en analyseren van meetgegevens beschrijft de stappen van ruwe meetgegevens tot de analyse van de werking van rioolstelsels.

De modules zijn bedoeld voor adviseurs, rioleringsbeheerders en medewerkers van gemeenten en waterschappen die zich bezig houden met het hydraulisch functioneren van systemen.

C2320 Ontwerp meetnet

Het doel is een meetnet te ontwerpen met meetsensoren op representatieve punten in het systeem waarmee het (hydraulisch) functioneren zo goed mogelijk in beeld is te brengen. De verificatie van de werking van het systeem als geheel is de basis voor het toetsen van specifieke aspecten van het functioneren. Bijvoorbeeld de controle van de dwa-afvoer, de werking van overstorten (zie kader) en gemalen en de afvoercapaciteit in relatie tot water op straat.
De resultaten van de hydraulische berekeningen en relevante praktijkervaringen vormen samen de basis voor de opbouw van een meetnet. De module werkt de opzet van een meetnet uit van grof naar fijn.

Minimale meetopzet functioneren inzamelsysteem

De minimale meetopzet bestaat uit (zie figuur):

1 Meting van de waterstand op het laagste punt van het stelsel, meestal de ontvangkelder van het rioolgemaal. Hiermee kunt u het vullings- en ledigingsgedrag van het stelsel, de aanvoer van afvalwater en de dwa- en rwa-capaciteit van het gemaal bepalen.
2 Meting van de hoeveelheid neerslag op een gebied. Hiermee kunt u de neerslagbelasting op het stelsel bepalen. Als alternatief kunt u informatie van weerstations uit de omgeving of radarbeelden gebruiken.
3 Meting van het debiet via het gemaal. Dit is bepalend voor het ledigingsgedrag van het stelsel en eventueel de belasting van de systemen waarop het gemaal inprikt (loost).
4 Meting van de waterstanden bij de overstorten. Deze waterstanden geven extra informatie over het vullings- en ledigingsgedrag van het stelsel. U kunt deze gebruiken om het overstortende debiet te bepalen.

Van grof naar fijn

In de grove benadering staat de waterbalans centraal, gericht op de analyse van het vullings- en ledigingsgedrag van een inzamelsysteem met een minimale meetopzet. Deze benadering geeft snel inzicht en overzicht maar heeft natuurlijk beperkingen.
De meer verfijnde benadering richt zich op een meer gedetailleerde uitbreiding van een meetnet om een nauwkeuriger beeld te krijgen van het functioneren van een systeem. De analyse richt zich meer op de resultaten van specifieke/relevante meetpunten, in relatie tot het hydraulisch functioneren van een volledig netwerk. Het ontwerp van een verfijnd meetnet is vooral maatwerk waarvoor specialistische kennis en ervaring is vereist.

C2380 Verwerken en analyseren van meetgegevens

De analyse is voor een belangrijk deel gestoeld op het gebruik van modellen. De combinatie van model en metingen geeft een compleet beeld van de werking van een rioolstelsel. Het technische deel van de module is als volgt opgebouwd:
- verwerken meetgegevens
- bewerken meetgegevens
- analyse meetgegevens

De verwerking van meetgegevens omvat het inwinnen, controleren en corrigeren van meetgegevens. Het eindresultaat van deze stap is een correcte en complete tijdreeks van metingen. Elke meetwaarde krijgt in deze (validatie)stap een kwaliteitslabel toegekend.
De bewerking van meetgegevens begint met het omrekenen

naar dezelfde (tijds)eenheid, zoals de waterniveau in m NAP per minuut. Bepaalde parameters worden afgeleid uit andere meetparameters, zoals een overstortingsvolume dat wordt afgeleid uit een gemeten rioolwaterstand. Deze 'afgeleide metingen' vormen een nieuwe tijdreeks van metingen. De metingen en afgeleide metingen worden gecontroleerd op onderlinge consistentie.
Voor de analyse van de werking van een rioolstelsel zijn zowel meetgegevens als een rioleringsmodel nodig. Het rioleringsmodel kan een bakkenmodel zijn of een strengenmodel. Met een eenvoudig (bak)model is globaal inzicht te krijgen in de werking van het rioolstelsel. Voor een analyse van bijvoorbeeld de werking van een krappe leiding, of de werking van een overstort is een strengenmodel nodig.

Meetnet aanpassen
Uit de analyse kan blijken dat er meetpunten ontbreken om een goede analyse uit te voeren. In dat geval is een aanpassing van het meetnet nodig. Het meetnet kan misschien slimmer worden ingericht of worden verfijnd om zo de oorzaak van vreemde meetresultaten te verklaren. Dit betekent dat het meetnet flexibiliteit moet zijn. Het moet altijd aangepast kunnen worden aan nieuwe inzichten.

i **www.riool.net** > leidraad
De twee nieuwe modules staan eind 2009 op de website, onder voorbehoud van goedkeuring door de Taakgroep Leidraad Riolering.

foto Eric Oosterom

Reactie op klimaatrapport KNMI

Naar aanleiding van het KNMI-rapport Klimaatverandering in Nederland stuurde Stichting RIONED een reactie naar de opiniepagina van het NRC. De reactie is op 31 juli geplaatst.

Meer water op straat? Wen er liever gewoon aan

Het KNMI verwacht een sterkere toename van de zomerse buien. 'De riolen moeten meer regenwater verwerken', staat boven het artikel (NRC Handelsblad, 29 juli).
We moeten hiervoor echter niet alleen het riool, maar ook de straat gebruiken. In Nederland hebben we een traditie om regenwater in een buis onder de grond te stoppen en zijn we verbaasd als er bij regen plassen op de weg staan. We moeten wennen aan meer water op straat. Tegelijkertijd moeten we de openbare ruimte zo aanpassen dat er gedurende korte tijd een flinke hoeveelheid water geborgen kan worden. Dat water mag geen schade veroorzaken door het binnenlopen in huizen of het blokkeren van belangrijke wegen. Gemeenten hebben de taak om maatregelen te nemen in de openbare ruimte, bijvoorbeeld het weer aanleggen van straten met stoepranden – met voorzieningen voor kinderwagens en rolstoelen – of groen- en speelvoorzieningen maken waar ook even water kan staan. Winkelgebieden vragen speciale aandacht. Juist daar komen vaak problemen voor, omdat uit oogpunt van toegankelijkheid het verschil tussen straat en winkelvloer klein is gemaakt en bovendien veelal een drempel bij de ingang ontbreekt. Een meer holle straat kan een deel van de oplossing zijn zonder dat het publiek zich belemmerd voelt.
Particulieren hebben ook een eigen verantwoordelijkheid om hun woning te beschermen tegen instromend water, zoals zorgen voor behoorlijke drempels voor laaggelegen garages. Het dicht tegelen van tuinen leidt tot extra wateraanvoer naar de straat.
Water op straat is niet het probleem, maar een deel van de oplossing. Een klimaatbestendige stad is mogelijk in combinatie met toegankelijkheid, verkeersveiligheid en attractieve waarde.

Hugo Gastkemper
Directeur Stichting RIONED, kenniscentrum voor riolering en water in de stad

copyright Inklinks/Djanko

Geef uw reactie op de Visie Stadswaterkwaliteit

Stichting RIONED stelt een Visie Stadswaterkwaliteit op. Deze behandelt de vraag hoe we moeten kijken naar het water in stad en dorp. Het concept staat binnenkort voor commentaar op de website. RIONED ontvangt graag uw opvattingen en voorstellen. Na verwerking stelt het bestuur de visie vast.

De visie is voor iedereen die te maken heeft met stadswateren: professionals, organisaties, wijkbewoners en gebruikers van bedrijfspanden. Het is een pleidooi om niet naar water te kijken als iets algemeens maar als iets specifieks. Elk water heeft zijn specifieke omgeving, gebruik, vormgeving en kwaliteit. Dit vereist een omslag in het denken van voldoen aan de normen voor waterkwaliteit of waterberging en -afvoer naar het bereiken de door de samenleving gewenste doelen.

Draagvlak in samenleving

De achterliggende reden voor het anders kijken naar stadswater is dat met de huidige nadruk op het bereiken van algemeen geldende normen het maar de vraag is of dit leidt tot wat de samenleving met het water wil en of hiermee draagvlak ontstaat voor de maatregelen, de kosten en het ruimtebeslag. Het komt erop aan die maatregelen te nemen waarmee de maatschappelijke doelen daadwerkelijk worden bereikt. Dat vereist een goede analyse van de werkelijke oorzaken van problemen. Bij maatregelen gaat het dus niet alleen om emissies maar ook om het doorspoelen, baggeren en inrichten van het water. Verder moet bij emissies niet alleen gekeken worden naar overstorten en regenwateruitlaten maar ook naar de vaak onverwacht grote bijdragen aan meststoffen door eenden, honden en bladval. Incidentele maatregelen leveren te weinig op. Als je een stadswater aanpakt, doe het dan in een keer goed.

i De tervisielegging wordt aangekondigd op **www.riool.net**

Samen nadenken over de kwaliteit van stadswater

Bedenk goed wat de gewenste waterkwaliteit is, of dit haalbaar is en welke maatregelen in de betreffende situatie nuttig zijn. Deze boodschappen vormden de rode draad in alle presentaties tijdens de studiedag Stadswaterkwaliteit op 25 juni.

’s Ochtends om zeven uur namen al veertig mensen deel aan de ontbijtexcursie in Ede en Wageningen. Koen Claassen (gemeente Ede) liet zien hoe een gecombineerde aanpak van baggeren, eendenbeleid en oeverbeheer tot succes leidt. Richard van Vliet (gemeente Wageningen) toonde een nieuwe watergang die speciaal is aangelegd om de waterkwaliteit van de oude gracht rondom de binnenstad te verbeteren.
Op de studiedag, onder leiding van Hans Oosters (voorzitter van STOWA), lichtten Jeroen Langeveld (Royal Haskoning) en Hans Aalderink (Arcadis) toe hoe problemen met water in de stad methodisch zijn aan te pakken. Uit hun analyse blijkt dat de overstort uit de riolering niet altijd de grootste veroorzaker is van de slechte waterkwaliteit. Plaatselijke omstandigheden zoals inrichting, waterdoorstroming, eenden, bladval, et cetera hebben ook grote invloed. Het verminderen van vuiluitworp uit de riolering heeft dan ook niet altijd evenveel zin.

Aanpak in de praktijk

Inspirerende praktijkvoorbeelden volgden. Henk Velthorst (gemeente Arnhem), Guy Henckens (waterschap Brabantse Delta) en Hendrik-Jan Teekens (waterschap Regge en Dinkel) demonstreerden de aanpak van hun organisatie. Teekens legde uit hoe in Deurningen participatie van bewoners bij de inrichting van de beek langs en door hun tuinen leidde tot een uniek resultaat. Uit de praktijkvoorbeelden bleek ook dat maatregelen in de ene situatie niet zomaar nuttig zijn in een andere situatie. De plaatselijke situatie moet goed worden geanalyseerd. Wim Twisk (hoogheemraadschap Schieland) benadrukte het belang van goed nadenken over wat voor kwaliteit je wilt en wat haalbaar is. Ook vanuit ecologisch oogpunt kun je geen uniforme waterkwaliteit benoemen.
In zijn slotbetoog pleitte Hugo Gastkemper (RIONED) voor voldoende aandacht voor de beleving van stadswater. Dit bepaalt ook waar de kwaliteit van water aan moet voldoen.

i **www.riool.net** > publicaties > inleidingen studiedagen
(voor de inleidingen)
i **www.riool.net** > fotodatabank
(voor de cartoons stadswaterkwaliteit)

Personeelstekort: hoe lossen zij dit op?

Samenscholing in Zeeland

In Zeeland pakken tien gemeenten, de provincie en het waterschap Zeeuwse Eilanden de gemeenschappelijke knelpunten in de afvalwaterketen aan. Hiermee verrichten zij in een keer een groot deel van de opgaven uit het Bestuursakkoord Waterketen 2007, besparen ze flink op de kosten en lossen ze een gedeelte van het personeelstekort op. Willem Jan de Voogd van der Straaten van de gemeente Tholen is een van de auteurs van het visiedocument dat voor deze samenwerking geschreven is.

In 2007 kwam vanuit het bestuurlijk overleg Stedelijk Waterbeheer de opdracht een gezamenlijke visie op de afvalwaterketen te ontwikkelen om daarmee de samenwerking in de (afval)waterketen te stimuleren. Willem Jan de Voogd van der Straaten: “We hebben een sessie georganiseerd met alle betrokken partijen met de vraag: Wat zijn jullie knelpunten? In de sessie kwamen vier thema’s naar voren waar we allemaal mee te maken hebben: wateroverlast door klimaatverandering, bestrijdingsmiddelen, medicijnen en zware metalen. Duidelijk was dat iedereen behoefte had aan meer kennis en achtergronden op deze gebieden, maar dat we ook allemaal aanliepen tegen een tekort aan mensen om deze kennis te verzamelen.”

Personeelstekort

De Voogd van der Straaten vervolgt: “Tholen zit toevallig redelijk op niveau qua personeel, bij ons zijn er twee beleidsmedewerkers betrokken bij riolering en waterhuishouding. Vaak is er bij een gemeente maar één medewerker en dat is eigenlijk te weinig. Zo’n gemeente moet dan soms zaken laten liggen omdat er geen tijd voor is, bijvoorbeeld bepaalde subsidieregelingen van het rijk of Europa. In het gemeentelijk rioleringsplan kun je wel aangeven dat je extra mensen nodig hebt. Maar zelfs als dat geld gereserveerd wordt, hetzij voor extra personeel, hetzij voor inhuren, is het nog maar de vraag of je de mensen ook krijgt. Ook adviesbureaus moeten soms nee verkopen, simpelweg omdat zij de mensen ook niet kunnen krijgen.”

260 voor 20

Een vorm van samenwerking op de gebieden van kennisverwerving, planvorming en voorbereiding zou het tekort (deels) op kunnen lossen. De Voogd van der Straaten legt uit: “Om beleid te kunnen formuleren, hebben we grotendeels dezelfde achtergrondinformatie nodig. Elke rioolbeheerder kan natuurlijk zelf aan de slag gaan om deze te verzamelen, maar we kunnen dat ook gezamenlijk doen. Dat levert meer op en scheelt veel ureninzet. Concreet werkt het zo: elk van de tien aangesloten gemeenten vaardigt iemand af die twintig werkdagen een bijdrage levert aan het gezamenlijke project. Het waterschap levert tachtig dagen. De resultaten uit het project worden gedeeld. Op deze manier krijg je voor twintig dagen input 260 werkdagen terug (20 x 9 + 80). Alle partijen winnen bijna één fte.”

Kennis delen = kennis vermenigvuldigen

Er zijn inmiddels vier themagroepen geformeerd rond wateroverlast, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en zware metalen. De groepen zijn in februari gestart en in juni zijn de plannen van aanpak gepresenteerd. “We hebben afgesproken om te starten met de kennisverzameling. Met meer kennis kun je fouten en verkeerde investeringen vermijden. Als je meer weet over waar (centraal of decentraal) en hoe je de verwijdering van zware metalen het best kunt laten plaatsvinden, kun je gerichter investeren. Zo zijn er tonnen of misschien wel miljoenen te besparen. Kennis delen = kennis vermenigvuldigen. Op basis van deze kennis kunnen alle betrokken partijen

foto Wim van Hof, bvBeeld

individueel besluiten nemen. Het tijdspad ligt niet vast. Wel hebben we twee keer per jaar themadagen waar elke thema-groep de voortgang en resultaten presenteert en daarmee ook verantwoording aflegt voor het tot dan toe gevolgde traject." Een regiegroep faciliteert en coördineert de activiteiten.

Beleidsvrijheid

Om de samenwerking mogelijk te maken, hebben de partijen een gezamenlijke visie over de toekomst van de afvalwater-keten opgesteld: Samenscholing in de afvalwaterketen.
"De inzet van het visiedocument is hoe we blijvend kunnen garanderen dat de dienstverlening aan burgers en bedrijven op peil blijft. Het was op zich niet moeilijk om alle neuzen dezelfde kant op te krijgen. Wel was de beleidsvrijheid voor de deelnemers een van de voorwaarden voor samenwerking. In eerste instantie is de samenwerking vooral gericht op het vergaren van kennis. Op basis hiervan kunnen de deelnemers hun eigen besluiten nemen en daarbij differentiëren in bijvoorbeeld prioriteit, snelheid van doorvoeren et cetera. Het lijkt logisch dat gemeenten op basis van de uitkomsten ook grotendeels dezelfde keuzes maken. Dan kan de samenwerking mogelijk ook verder doorgevoerd worden naar het maken van plannen en de voorbereiding. Maar de deelnemers blijven de vrijheid houden het beleid af te stemmen op de lokale situatie."

Olievlek

De samenwerking op het gebied van kennis houdt niet op bij de aangesloten partijen. De regiegroep van 'de samenscholing' onderhoudt landelijke contacten met onder andere Verbindend Water (VROM), Stowa, Stichting RIONED en andere netwerken. Ook de gemeenteambassadeur water wordt nu bij het project betrokken, zodat zijn kennis en netwerk ook aangesproken wordt. Op deze manier vloeit kennis van alle kanten het project in en wordt de verzamelde kennis ook weer verder gedeeld buiten het samenwerkingsverband. De samenwerkingsvorm staat open voor uitbreiding. "De waterschappen Zeeuws-Vlaanderen en Zeeuwse Eilanden gaan fuseren", zegt De Voogd van Straaten. "Met de gemeenten en het waterschap daar is ook overleg gestart over de mogelijkheden voor uitbreiding van deze samenwerking. Ik denk dat dit type samenwerking ook in andere regio's mogelijk is. Zeker als er sprake is van een gedeelde problematiek. Je verricht er meteen een aantal opgaven uit het Bestuursakkoord Waterketen mee. Maar dat is eigenlijk een bijkomstigheid: dit is geen georkestreerde samenwerking, maar echt ontstaan vanuit nut en noodzaak. Het commentaar dat ik het meest hoor is: waarom doen we dit al niet langer? En dat is een groot compliment."

Meer informatie Willem Jan de Voogd van der Straten, gemeente Tholen, ***t*** 0166 668200, ***e*** wdv@tholen.nl

Studieboek over ondergronds ruimtegebruik

Het nieuwe boek *Inleiding Kabels en Leidingen* geeft een overzicht van alle sectoren die werkzaam zijn in het onder-gronds ruimtegebruik. De uitgave is bedoeld voor studenten aan hogescholen en universiteiten én ook voor professionals bij overheden, grondeigenaren en ontwikkelaars. Want door toenemende activiteiten ondergronds krijgen de partijen meer en meer met elkaar te maken. Voor een goede afstemming van alle werkzaamheden is inzicht nodig in elkaars werkterreinen. Het studieboek is een uitgave van het Nederlands kennis-centrum voor ondergronds ruimtegebruik en ondergronds bouwen (COB) en is mede totstandgekomen met steun van Stichting RIONED.
De inleiding, inhoudsopgave en hoofdstuk 1 kunt u lezen op de website van RIONED. Het boek is te bestellen bij het COB, ISBN 978 90 77374 25 2, prijs € 29,95.

i **www.riool.net** > nieuws > 15-09-2009 – Studieboek Kabels en Leidingen

Afkoppelen: probleem oplossen, niet veroorzaken

Gemeenten krijgen van de wetgever veel vrijheid om hun hemelwaterzorgplicht in te vullen. Een van de keuzes is de rol die de gemeente aan gebouweigenaren geeft. Daarover en over de afweging van wel of niet afkoppelen in bredere zin ging het tijdens de Afkoppeldag op 29 september in Ede.

Het op eigen terrein verwerken van hemelwater is uitgangspunt in het rijksbeleid, maar een gemeente moet een doelmatigheidsafweging maken of dat onder de lokale omstandigheden zinvol is. De gemeente moet vaststellen of zij (in bestaand gebied) burgers een rol wil geven. Bijvoorbeeld door het op eigen terrein verwerken van regenwater (infiltreren, lozen op nabijgelegen sloot) of het gescheiden aanbieden van regenwater.

Vrijwillig of verplicht

Als een gemeente kiest voor scheiden of infiltreren door gebouweigenaren, kan zij dat op vrijwillige basis realiseren (communicatie, subsidies) of dat verplicht stellen. Verplicht stellen kan individueel met een zogenaamd maatwerkvoorschrift (op basis van de lozingsbesluiten). Dat is echter niet heel praktisch. De nieuwe modelverordening van de VNG maakt dat gemakkelijker: per logisch afgebakend gebied kan de gemeente dat wat zij wil verplicht stellen, als zij dat goed onderbouwt. De verplichting wordt opgebouwd in drie delen: de verordening zelf, de inhoudelijke argumentatie in het GRP en een concrete gebiedsaanwijzing. De verordening en GRP worden door de gemeenteraad vastgesteld en de gebiedsverordening door het college van B&W. De mogelijkheden zijn groot: verplicht scheiden, op een sloot lozen, infiltreren en dat voor beide daken of alleen de voor- of achterkant. De gemeente bepaalt per (logisch) afgebakend gebied wat zij wil.

foto Noël van Doorexn

Kansen pakken

Vier gemeenten lieten zien hoe zij hun afweging maken en vooral de kansen pakken. Daar waar problemen zijn, is (bovenstrooms) afkoppelen op particulier terrein soms de eenvoudigste oplossing. Waar in Wijk aan zee binnen tien jaar 80 procent afkoppeling de problemen oplost, heeft een gemeente als Nijmegen ook op zandgrond haar ambities neerwaarts bijgesteld omdat de kosten anders niet tegen de baten opwegen. Communicatie met bewoners en vooral een persoonlijke benadering speelt in alle gemeenten een grote rol.
Ook werd duidelijk dat afkoppelen niet alleen voordelen biedt. Regenpijpen hebben vaak geen stankslot en vervullen daarom een belangrijke functie in de ontluchting van het (gemengde riool). Bij het afkoppelen verdwijnt deze ontluchtingsmogelijkheid. Dat levert vooral problemen op bij deels afgekoppelde riolen waarop bovenstrooms nog wel al het regenwater aangesloten is. Als je daar zou willen afkoppelen vraagt dat om extra maatregelen om problemen met overlopende toiletten te voorkomen.
Bij infiltratie op eigen terrein kan eigenlijk alleen de dimensionering van voorzieningen op zandgrond zonder de inzet van een deskundige. In veel gevallen kan dan een kleine voorziening volstaan omdat overloop in de tuin mogelijk is. Uit een inventarisatie bleek echter dat wat betreft dimensionering de meeste aangelegde voorzieningen weinig robuust zijn, terwijl dat wel mogelijk was!

Lokale factoren

Uit de zaal kwam de vraag of doorzagen van regenpijpen op particulier terrein wel gewenst is, juist vanwege de benoemde problemen met ontluchting. Een eenduidig antwoord is niet te geven, omdat lokale factoren doorslaggevend zijn. Dat gaf veel aanwezigen wellicht een onbevredigend gevoel. Een gevoel dat een aantal ongetwijfeld ook hadden voor de dag als geheel. Logisch, want een eenduidig antwoord op de vraag wel of niet afkoppelen is niet te geven. Tegelijkertijd: zie het als een uitdaging voor de deskundige rioleringsbeheerder. Want afkoppelen blijft een middel om problemen op te lossen, niet om ze te veroorzaken. Dat is lokaal maatwerk, met een lokale afweging van wel of niet.

i **www.riool.net** > nieuws > presentaties afkoppeldag

Jurisprudentie

Rioolrecht: alle kosten riolering verhalen bij eigenaar

De Hoge Raad beslist dat de gemeente Nijmegen alle rioleringskosten mag verhalen bij de eigenaar. Ook oordeelt de Hoge Raad dat de gemeente de WOZ-waarde als heffingsmaatstaf voor het rioolrecht mag gebruiken. Belanghebbende ontvangt vier aanslagen rioolrecht en maakt daartegen bezwaar. Na afwijzing van het bezwaarschrift gaat hij in beroep. De rechtbank verklaart de verordening onverbindend en vernietigt de aanslagen. De gemeente gaat in hoger beroep bij het Hof Arnhem en dat hof stelt dat de rechtbank de verordening ten onrechte onverbindend heeft verklaard.
Belanghebbende gaat tegen dat oordeel in cassatie. De Hoge Raad wijst op de parlementaire behandeling van de gemeentelijke belastingbepalingen en stelt dat gemeenten de vrijheid hebben om die heffingsmaatstaven te gebruiken die zich het beste verstaan met het gemeentelijk beleid en de praktijk van de belastingheffing. Belanghebbende erkent dat de gemeente de vrijheid heeft om alleen eigenaren in de heffing van rioolrecht te betrekken, maar stelt daarbij ook dat de gemeente daarbij slechts de kosten mag verhalen die redelijkerwijs zijn toe te rekenen aan de eigenaren. Die opvatting is onjuist, aldus de Hoge Raad. De gemeente mag alle kosten van aanleg, onderhoud en gebruik van de riolering verhalen bij één in de verordening aangewezen groep belastingen. Het tarief van een gebruiksretributie zoals het rioolrecht hoeft zich niet te richten op het gebruik dat van gemeentebezittingen wordt gemaakt.
De opvatting van belanghebbende dat differentiatie van het tarief van een gebruiksretributie zich uitsluitend moet richten op de vergroting van de gebruiksmogelijkheden is in strijd met de bedoeling van de wetgever. De heffingsmaatstaf hoeft geen relatie te hebben met de hoeveelheid geloosd afvalwater. Ook hoeft het geen relatie te hebben met de omvang van de door het geloosde afvalwater opgeroepen kosten. De WOZ-waarde is wel een geoorloofde heffingsmaatstaf. Het evenredigheidsbeginsel is ook niet geschonden doordat alleen de eigenaren een aanslag krijgen. Het beroep in cassatie is ongegrond.
Noot: In menig gemeentehuis wordt een zucht van verlichting geslaakt na dit arrest. Want de uitspraak van de Rechtbank Arnhem in april 2007 kon grote gevolgen hebben. In een klap werd de jarenlange praktijk bedreigd dat rioleringskosten werden verhaald via alleen eigenaren of alleen gebruikers. Die praktijk was gebaseerd op de bedoeling van de wetgever. De Hoge Raad bevestigt dat nu uitdrukkelijk. (Hoge Raad 15 mei 2009, LJN: BD5477)
Rob de Korte, VNG. *Met dank aan B&G-magazine.*

Bestuurszaken

Jaarverslag 2008

Het jaarverslag 2008 van Stichting RIONED geeft een overzicht van alle beleids- en andere ontwikkelingen waarmee de rioleringssector te maken heeft, en hoe RIONED hierop anticipeert via belangenbehartiging, onderzoek en activiteiten.
Belangrijke resultaten in 2008 waren: de ontwikkeling van een methodiek voor een landsdekkende benchmark rioleringszorg, intensivering van innovatie en onderzoek, een groot aantal activiteiten voor het implementeren van nieuwe regelgeving en actualisatie van de Leidraad.
Het jaarverslag blikt ook naar 2009 met activiteiten voor de Postbus 51-campagne Goed rioolgebruik, de Visie Stadswaterkwaliteit, de voorbereiding op de landelijke Benchmark Rioleringszorg 2010 en een verdere aanpak van het personeelstekort. Het volledige jaarverslag staat op de website.
i www.riool.net > publicaties > overzicht en bestellen

RIONED: nieuwe strategienota

De doelen van de rioleringszorg en van Stichting RIONED uit de jaren tachtig zijn in essentie bereikt. De sector moet aan de slag met nieuwe opgaven. Die staan beschreven in de nieuwe Strategienota 2009 Meer mensen en meer weten. Het gaat nu om voldoende instroom van vakbekwame medewerkers, 'de goede dingen doen' zoals tijdige vervanging en onderbouwing van maatregelen met kennis over effectiviteit, 'de dingen goed doen' door benchmarking en ontwikkeling van efficiëntere werkwijzen en tot slot beïnvloeding van de maatschappelijke beeldvorming. Aan deze opgaven is een activiteitenlijst gekoppeld. De volledige Strategienota staat op de website.
i **www.riool.net** > publicaties > overzicht en bestellen

Nieuwe begunstigers

Stichting RIONED verwelkomt als nieuwe begunstigers: Welldra B.V. en KWR Watercycle Research Institute.

Cursussen

Nieuwe cursus Uitvoeren verbreed GRP

Geoplan introduceert een nieuwe cursus: Uitvoeren verbreed GRP (11, 12 en 19 november in Utrecht). De eigen werksituatie is het uitgangspunt. Cursisten leren hun positie bij de realisatie van het beleid versterken. Ze verdiepen hun inzicht in wat in hun functie van belang is, welke persoonlijke vaardigheden van invloed zijn op het bereiken van resultaat en hoe ze aandacht krijgen voor hun prioriteiten. De cursus sluit aan op de bestaande cursus Opstellen verbreed GRP.
i **www.geoplan.nl**

Opinie

De goede dingen doen

De crisis moet betaald worden en dat betekent dat alle overheden zuiniger aan moeten doen. Er is ingegrepen in het Gemeentefonds en het Provinciefonds, en voor de waterschappen is in de Voorjaarsnota een bezuiniging van 100 miljoen euro op het regionaal waterbeheer ingeboekt.

Gemeenteraden en de Tweede Kamer letten scherp op de lokale lasten. Gemeenten zullen dus willen nagaan hoe de rioolheffing minder hoeft te stijgen.

Dat begint bij de efficiëntie van de uitvoering van de rioleringszorg. Antwoord is nodig op de vraag: Doen we de dingen goed? Een logische vraag die in elke gemeente aan de orde is en die ook uitdrukkelijk moet worden meegenomen in het (bestuurlijk) overleg van gemeente en waterschap. Een belangrijk hulpmiddel hierbij is de landelijke benchmark die volgend jaar wordt uitgevoerd.

Een minder gestelde, maar minstens even belangrijke vraag is: Doen we de goede dingen? Met andere woorden, moet iets gedaan worden ook als dat op zich efficiënt wordt uitgevoerd? Deze vraag mag de sector zichzelf stellen, maar wezenlijk is ook dat de vraag indringend gesteld wordt aan degenen die de maatregelen niet zelf nemen, maar wel meebepalen. Ik noem één voorbeeld: Wanneer is afkoppelen echt zinvol? Zeker als er bij afkoppelen zuiverings-voorzieningen en/of extra berging wordt geëist?

Het is in elk geval niet effectief om te bezuinigen op maatregelen die het regulier functioneren van het stelsel raken. Het achterwege laten van noodzakelijke vervanging en dagelijks beheer leidt onder meer tot calamiteitenherstel, verstoppingen en vervangingsachterstanden. Dat kost uiteindelijk alleen maar extra geld.

Hugo Gastkemper

Agenda

> RIONEDdag 2010
4 feb. 2010, Jaarbeurs Utrecht
Het jaarlijkse congres voor professionals op het gebied van riolering met actuele ontwikkelingen, verdiepende parallelprogramma's en ruimte voor ontmoeting.
i **www.riool.net**

> Cursus Renovatie van riolen
10 en 17 feb. 2010, Nimac Ede
U leert hoe riolen gerenoveerd kunnen worden en welke mogelijkheden de opdrachtgever heeft om grip te krijgen op de kwaliteit, vergelijkbaarheid en de kosten.
i **www.riool.net**

> Minicursussen
donderdag 25 maart 2010, Jaarbeurs Utrecht

Gediplomeerd

Gefeliciteerd!

Stichting RIONED feliciteert voor het behalen van het diploma I-VIR de heren C.J.W. van Hooijdonk, A.C. van Peperstraten en F.W.M. Vincent.

Publicaties

HBO-module in Engels vertaald

Vorig jaar is de HBO-les-module Riolering uitgebracht om alle HBO-instelingen goed studiemateriaal te bieden. Op 20 november verschijnt de Engelse vertaling. Allereerst om buitenlandse studenten aan de hogescholen goed materiaal te bieden maar ook om de Nederlandse riolering internationaal duidelijker op de kaart te zetten. De vertaling is gefinancieerd door KWR Watercycle Institute, Noordelijke Hogeschool Leeuwarden, Saxion Hogescholen en Stichting RIONED. Vanaf eind november te downloaden van **www.riool.net**.

Colofon

RIONEDnieuws biedt informatie over de gemeentelijke watertaken en de activiteiten van Stichting RIONED.
RIONEDnieuws wordt gratis verspreid onder begunstigers en belangstellenden.

Redactieadres en opgave kosteloze abonnementen
Postbus 133, 6710 BC Ede
t 0318 631 111
e info@rioned.org
i www.riool.net *(vakinformatie)*
i www.riool.info *(publieks-informatie)*
redactie
Stichting RIONED
fotografie, vormgeving, opmaak
Grafisch Atelier Wageningen
druk
Moderndruk bv, Bennekom